

Karolinska Institutet

Kort om universitetet

Karolinska Institutet (KI) är Sveriges enda universitet specialiserat på medicin, och är ett av Europas största medicinska universitet. KI har som övergripande uppdrag att genom forskning, utbildning och information medverka till att förbättra människors hälsa. Lärosätets vision är att år 2010 vara Europas ledande universitet inom medicin samt Nordens ledande innovationscentrum inom livsvetenskaperna.

Antalet helårsstudenter i grundutbildningen har nästan fördubblats sedan 1996 och var år 2005 nära 6 000 studenter. Universitetet är beläget vid två campus i Stockholmsområdet: i Solna respektive Huddinge.

KI samarbetar med andra lärosäten i närområdet, främst Stockholms universitet, KTH och Södertörns högskola.

Andel med högutbildade föräldrar, nybörjare respektive år, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Karolinska Institutet	29	29	34	–	38
Jämförelsetal *	1,25	1,24	1,42	–	1,48

*Ett jämförelsetal över 1 innebär en *högre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Andel med arbetarbakgrund, nybörjare respektive år, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Karolinska Institutet	23	24	23	–	22
Jämförelsetal *	0,77	0,80	0,86	–	0,80

*Ett jämförelsetal under 1 innebär en *lägre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Andel med utländsk bakgrund, nybörjare respektive år, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Karolinska Institutet	31	31	34	33	35
Jämförelsetal *	1,51	1,43	1,52	1,46	1,45

*Ett jämförelsetal över 1 innebär en *högre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Källa: Registerdata SCB/Högskoleverket

Det är i allt högre grad personer från studievana hem som söker till KI. Andelen nybörjare med högutbildade föräldrar är hög och ökande under perioden. Samtidigt är andelen med utländsk bakgrund och arbetarbakgrund mer konstant. KI har en mycket hög andel nybörjare med utländsk bakgrund.

Kvarvaro efter två års studier*, registrerat nybörjarläsåret 2003/04
procent

Föräldrars utbildningsnivå	Kvar	Annat lärosäte	Ej kvar	
Högst gymnasial (=låg)	72	4	16	100
Eftergymnasial (=hög)	70	11	24	100
Alla	71	7	22	100

*Registrering 2005/06, gäller programstudenter som börjat på minst treåriga program 2003/04

Källa: SCB, bearbetning Högskoleverket

Fler studenter med högutbildade föräldrar väljer att byta från Karolinska Institutet till annat lärosäte. Detta stämmer överens med det nationella mönstret, men är ett nytt förhållande jämfört med året före. Det är svårt att göra någon tolkning av andelen avhopp eftersom den senaste tioårsperioden visar fluktuationer på en förhållandevis låg nivå. Den låga nivån avhopp från KI bland studenter från studieovana hem kan bero på att de är högt studiemotiverade och därför fullföljer i hög grad.

Utbildningsutbud

Utbildningsutbudet på Karolinska Institutet är främst inriktat på yrkesutbildningar med några undantag. Behoven från arbetsmarknaden – vilken för KI:s del oftast innebär sjukvården med Stockholms läns landsting som den största avnämaren – av utbildad personal är det som framför allt styr avvägningen mellan program och fristående kurser samt dimensioneringen av olika program. Närmare 90 procent av utbildningen vid KI är organiserad som program inriktade mot medicin, odontologi och vård. Omkring 18 procent av helårsstudenterna följer kurser inom humaniora, samhällsvetenskap, naturvetenskap och teknik.

Det största programmet är sjuksköterskeutbildningen tätt följt av läkarutbildningen, som tillsammans omfattar drygt 50 procent av helårsstudenterna vid lärosätet. De kliniska/praktiska momenten i lärosätets yrkesutbildningar genomförs i nära samverkan med landstinget.

De fristående kurserna omfattar 12 procent (2006) av utbildningsutbudet och utgörs mestadels av fort- och vidareutbildningskurser. En del av dessa ges som distansutbildning för yrkesverksamma.

Omfattningen av kurser och program som KI har anmält till nätuniversitetet ökar. År 2006 deltog 215 helårsstudenter, vilket är 14 procent fler än 2005. Bland annat ger KI i samarbete med Högskolan på Gotland en sjuk-

sköterskeutbildning i Visby. Universitetet erbjöd 2006: 22 fristående kurser, 6 specialistutbildningar för sjuksköterskor och 3 bredmagisterutbildningar på distans.

Förändringar under perioden

Några stora förändringar av utbildningsutbudet har inte gjorts under den senaste fyraårsperioden. En förändring gäller antalet nybörjarplatser på tandläkarutbildningen och läkarutbildningen, som har ökat, och en minskning av antalet nybörjarplatser på sjuksköterskeprogrammet. En annan förändring är att KI 2006 startade landets första högskoleutbildning i podiatri (medicinsk fotvård). Inom de program som leder till generell examen (sju procent av utbudet 2006) har en förskjutning skett mot program som vänder sig till nybörjare. Antalet platser för fristående kurser har successivt minskat de senaste åren.

Övriga högskolors förändrade utbildningsutbud påverkar i vissa fall KI. Exempelvis har Högskolan i Kalmar börjat bedriva optikerutbildning, vilket gör att KI inte längre är det enda lärosätet i landet som har denna utbildning.

För att nå målen för grundutbildningen i utvecklingsplanen KI05 satsar KI bland annat på att stärka lärarrollen och att utveckla och etablera evidensbaserad undervisning. Även den programöverskridande och interprofessionella undervisningen ska utvecklas.

Studentrekrytering

Rekryteringsförutsättningar 2002–2005

Antalet förstahandssökande till KI:s utbildningar har ökat med knappt 40 procent sedan 2003 och ligger nu på i medeltal drygt 4 sökande per plats.

Rekryteringen och dess förutsättningar ser olika ut inom KI:s utbildningsutbud. Flera av utbildningarna, exempelvis läkar- och tandläkarprogrammet är långa, kräver mycket höga betyg eller poäng på högskoleprovet och anses vara studieintensiva, vilket kan verka avskräckande för potentiella studenter från icke-akademiska miljöer. Samtidigt har dessa utbildningar av tradition hög status, garanterar en god arbetsmarknad och jämförelsevis hög lön vilket påverkar söktrycket och antagningskraven. Följaktligen har utbildningarna länge varit socialt snedrekryterade¹, och detta har inte förändrats. Nationell statistik från SCB/Högskoleverket för nybörjare 2005/06 visar att hela 57 procent av studenterna på läkarutbildningen kommer från högre tjänstemannahem och endast 8 procent från arbetarhem². Bland ut-

---

¹ Enligt KI:s *Handlingsplan för breddad rekrytering av grundutbildningsstudenter 2002, analys av nuläget.*

² UF 20 SM 0602

bildningar som är socialt snedrekryterande "åt motsatta hållet" återfinns till exempel utbildningarna till tandhygienist, arbetsterapeut och biomedicinsk analytiker där en jämförelsevis låg andel av studenterna har föräldrar med eftergymnasial utbildning. De traditionella mönster och förhållanden som påverkar studievalen och rekryteringen till dessa utbildningar är svåra att påverka, och de innebär en särskild utmaning för KI.

KI har dock inte bara översökta utbildningar. Antagningspoängen för programmen medicinsk informatik, podiatri och biomedicinsk analytiker är relativt låga.

I viss mån är mönstret för den etniska snedrekryteringen ett annat än för den sociala snedrekryteringen. Generellt har områdena naturvetenskap, medicin, odontologi samt vård och omsorg en hög andel utrikes födda nybörjare. Den nationella statistiken visar att program med hög andel studenter med utländsk bakgrund är specialistsjuksköterska, biomedicinsk analytiker, röntgensjuksköterska och tandläkare.

Allmän verksamhet för rekrytering

Mycket av det konkreta rekryteringsarbetet sker på *Studentavdelningen* där studievägledning och studieinformatören finns. Studievägledningen har i uppdrag att erbjuda studenter och sökande information och vägledning för att kunna fatta välgrundade beslut om studie- och yrkesval. Där finns både den centrala studievägledningen (som i första hand vänder sig mot omvärlden och presumtiva studenter) och programstudievägledningen (som framför allt vänder sig till studenter på KI:s grundutbildningar).

Studievägledningen är delaktig under hela processen från att studenten rekryteras till dess att studenten tar examen och lämnar lärosätet. Det sker en samverkan mellan studievägledningen och studieinformatören i planeringen och genomförandet av rekryteringsinsatser. Rekryteringsarbetet innehåller bland annat informationsinsatser på mässor, i gymnasieskolor och till vidareinformatörer samt i annonsbilagor i dagspressen, på Öppet hus och med aktiviteten "skugga en student".

I huvudsak är det urvalsfrågan som är aktuell för ett lärosäte med så högt generellt söktryck som KI. Styrelsen för utbildning vid KI har dock lyft fram rekrytering som ett prioriterat område, och utnämnt en ledamot som har detta som särskilt ansvar, samt en arbetsgrupp som arbetar med frågorna under styrelsen. Gruppen har fått i uppdrag att arbeta fram ett förslag till en övergripande strategi för KI:s rekryteringsarbete för grundutbildning.

Verksamhet för breddad rekrytering 2002–2005

KI arbetar för en breddad rekrytering av grundutbildningsstudenter genom information, studentstödande verksamhet samt kompetensutveckling av medarbetare.

Det operativa ansvaret för den centrala satsningen är placerat på Utbildningsavdelningen i KI:s förvaltning. Vid Utbildningsavdelningen finns en särskild koordinator för breddad rekrytering. Koordinatoren ingår i strategigrupp för mångfald, som är underställd rektor och drivande för mångfaldsarbetet bland studenter och personal. Koordinators roll är dels att vara sakkunnig gentemot styrelse, rektor och andra organ inom universitetet, dels att ansvara för handlingsplanerna för breddad rekrytering och att initiera och samordna aktiviteter för att bredda rekryteringen.

Insatser för breddad rekrytering uppmärksammas regelbundet i KI:s personaltidning. Dessutom förekommer interna seminarier kring frågor om vad breddad rekrytering innebär.

KI fastställde sin första handlingsplan för breddad rekrytering år 2002. Målen med arbetet var att nå studentgrupper som av tradition inte sökt sig till högre utbildning, och att få individer ur dessa grupper att trivas och lyckas med sina studier. I handlingsplanen ingick att framställa en broschyr om KI:s utbildningar på lätt svenska, att samarbeta med gymnasieskolor och att ge särskilt stöd till studenter från studieovana miljöer för att få dem att trivas och lyckas med sina studier. Nedan framgår vilken verksamhet som genomförts i förhållande till denna plan.

Den *broshyr på lätt svenska* med beskrivningar av KI:s grundutbildningar som producerades 2004 har fått stor spridning. Syftet är att nå dem med endast baskunskaper i svenska, till exempel SFI-elever (svenska för invandrare) eller föräldrar till presumtiva studenter som inte behärskar svenska språket till fullo. Broschyren passar också till gymnasie- och högstadiel elever.

Sedan några år tillbaka bedriver KI *samarbete med gymnasieskolor*, dels för att tidigt väcka ungdomars intresse för högre utbildning och dels för att nå studentgrupper som av tradition inte sökt sig till högre utbildning. Samarbetet gäller Huddinge, Tensta och Solna gymnasium. Inom samarbetet med Huddinge gymnasium ryms den så kallade "KI-dagen", sommarprojektarbeten, och fortbildning för gymnasiets lärare. Samarbetet inkluderar samtliga program på gymnasieskolan och har under arbetets gång även kommit att rikta sig till grundskolor i Huddinge kommun. Samarbetet med Tensta gymnasium har inriktats på att upptäcka och förädla forskarbegåvningar. Vid sidan av det vanliga naturvetenskapliga programmet har man där startat ett med forskarinriktning där delar av undervisningen ges av lärare, studenter och doktorander från KI genom föreläsningar, projekthandledning och studiebesök på KI. Vidare innehåller en pedagogisk kurs för doktorander vid KI (kursstart 2006) en praktisk del som är förlagd till Tensta gymnasium.

Vid Solna gymnasium har KI deltagit i utformandet av kursplanerna för de medicinskt inriktade kurserna inom ett nyinrättat naturvetenskapsprogram (NV-program). Också inom detta samarbete tar KI emot elever på studiebesök, föreläsningar med mera. Under 2005 inleddes även samarbete med ett gymnasium i Katrineholm, vilket enligt KI på mycket kort tid lett

till att ansökningarna till det naturvetenskapliga programmet där har fördubblats.

KI-ambassadörer är KI-studenter som informerar om lärosätets utbildningar i gymnasieskolor samt på utbildningsmässor och andra arrangemang. För studentambassadörer ges en utbildning varje höst, bland annat för att öka deras kunskap och medvetenhet om frågor kring breddad rekrytering.

Insatser för att få studenterna att lyckas med sina studier innefattar en *språkverkstad* och andra studentstödande åtgärder. Verksamheten med språkverkstad, som tidigare bara funnits vid Campus-Huddinge, utökades 2006 med mottagning även på Campus-Solna och öppetiderna har utökats. Efterfrågan fortsätter att vara stor. För att underlätta inträdet i studierna för studenter från studieovana hem har också KI anordnat *seminarier* bland annat om akademiskt skrivande, etik och muntlig framställning.

Några av de projekt som beskrivs ovan har KI genomfört med ekonomiskt stöd från Rekryteringsdelegationen.

I den nya handlingsplanen, som löper 2006–2008, har KI vidareutvecklat sitt arbete med breddad rekrytering. KI anser till exempel att olika åtgärder ska vidtas för att främja mångfald och tillvarata de insikter och olika perspektiv som kan vinnas genom en heterogen studentpopulation. Under 2006 uppmärksammade universitetet särskilt att den sociala snedrekryteringen består, framför allt till de långa utbildningarna, tandläkar- och läkarprogrammet.

Reell kompetens och alternativt urval

Under 2006 gjorde KI 141 prövningar av reell kompetens, av vilka ungefär 25 procent visade sig redan uppfylla det formella behörighetskravet. Av de återstående beviljades 24 behörighet genom reell kompetens till en utbildning och 22 beviljats undantag från något behörighetskrav. Av de 24 sökande som bedömts uppfylla reell kompetens antogs 6 till den utbildning de sökt, vilket var sjuksköterske-, arbetsterapeut-, sjukgymnast- och tandteknikerprogrammet. Jämfört med 2005 innebär detta färre prövningar (141 jämfört med 182) men att fler studenter antogs (8 jämfört med 5).

KI tillsätter inga platser genom alternativt urval, med referens till att lärosätet tillämpar särskilt urval till fem utbildningsprogram. Det görs i form av prov- och intervjubaserat urval för att bedöma vissa egenskaper hos de sökande, i huvudsak motivationsfaktorer, kapacitetsfaktorer, personlighetsmässiga faktorer och sociala faktorer. Metoden tillämpas på högst 2/3 av platserna till logoped-, läkar- (två inriktningar), tandläkar- och tandteknikerprogrammet (2006). För att delta i processen krävs höga eller relativt höga betyg eller goda resultat på högskoleprovet.

Karolinska Institutet är ett av de lärosäten som deltar i Högskoleverkets arbete med att utveckla ett områdesprov för vårdområdet, det så kallade

vårdprovet. Provet ska kunna användas som en tredje väg in i högskolan, vid sidan av betyg och högskoleprov.

Uppföljning och utvärdering

Under hösten 2004 genomfördes en kartläggning³ som avsågs ligga till grund för utformandet av framtida handlingsplaner för breddad rekrytering vid KI. Kartläggningen skedde i form av djupintervjuer av gruppen "breddad rekrytering-studenter" – enligt definitionen studenter "vars föräldrar inte läst vid högskola/universitet och/eller har annan etnisk tillhörighet än svensk". Studien omfattar både en beskrivning av studenternas väg till universitetet och deras upplevelser av studiemiljön vid KI. Av resultaten framgår framför allt ålderskillnader i beskrivningarna och upplevelserna. Av de äldre studenter som intervjuats berättade några att de länge tänkt läsa vidare men att det dröjt innan de känt sig redo. De yngre studenterna visade ett mer avslappnat förhållande till studierna. Föräldrarna till yngre studenter hade ofta inspirerat och uppmuntrat sina barn att läsa vidare, medan äldre studenters föräldrar varit mer ifrågasättande. Den dåliga ekonomin under studietiden upplevde samtliga som ett bekymmer.

En utvärdering av samarbetet med Huddinge gymnasium visar som en möjlig effekt att antalet studenter som sökt naturvetenskapligt program har ökat, samtidigt som det minskat på andra gymnasieskolor. Samarbetet har rönt intresse från många håll.

Utvärderingar av satsningarna på språkverkstaden visar att verksamheten är mycket uppskattad av de besökande studenterna. En majoritet ansåg att de inte kunde få motsvarande hjälp på annat sätt och samtliga kunde rekommendera språkverkstaden till andra studenter.

Under 2006 slutfördes projektet *Vidgade perspektiv i utbildningen* där sjuksköterske- och läkarstudenter granskat sin utbildning utifrån kön, sexuell läggning, etnicitet, religion och funktionshinder. Resultaten visar bland annat att mannen fortfarande är norm inom medicinen och att föräldrade stereotyper av män och kvinnor förmedlas i undervisningen. Det finns också liknande brister för de andra likabehandlingsgrunderna, sexuell läggning, etnicitet etc. I projektets slutrapport lämnas förslag på åtgärder för att möjliggöra förändringar⁴. Projektet redovisades på KI:s årliga utbildningskongress och universitetet har genomfört vissa utbildningsinsatser efter att resultaten publicerats.

KI genomför återkommande studier bland förstaårsstudenterna vid lärosätet, för att höja kvaliteten på informationen och bättre anpassa den till studenternas behov. Den senaste rapporten visar att studenterna blir allt

---

³ KI 2004, "Jag visste inte ens vad en föreläsning var", Dnr:6617/04-301

⁴ *Vidgade perspektiv i utbildningen. Sjuksköterske- och läkarstudenter granskar sin utbildning utifrån kön, sexuell läggning, etnicitet, religion och funktionshinder*, (2006). Medicinska föreningen & Karolinska Institutet

yngre och att studenternas främsta skäl till att välja KI är att de vill vara säkra på att få arbete efter utbildningen.

Högskoleverkets bedömning

Utfall i förhållande till förutsättningar

Andelen nybörjare med utländsk bakgrund vid KI var läsåret 2004/05⁵ betydligt högre än vid de flesta andra högskolor. Högskoleverkets statistik om föräldrars utbildningsnivå visar däremot på en tillbakagång i den breddade rekryteringen vad gäller andelen nybörjare från hem med låg utbildningsnivå. Vid KI har alltså den sociala snedrekryteringen ökat i den bemärkelsen.

Hur man arbetat med breddad rekrytering

Det finns goda förutsättningar för att frågorna om mångfald och breddad rekrytering hålls levande och integreras i organisationen genom att KI har en tillsvidareanställd koordinator för mångfaldsfrågor. Det faktiska arbetet för att påverka rekryteringen har framför allt skett genom samarbete med gymnasieskolor. Ett sådant samarbete öppnar för möjligheter att påverka studievalen, och KI framhåller också faktiska ökningar av intresset för naturvetenskapligt program. Frågan är dock om KI genom sina gymnasieprojekt når de elever som inte redan är inställda på fortsatta studier.

KI har genomfört flera kartläggningar som ger värdefull kunskap om till exempel studenterna, deras val och upplevelse av studierna, och de värderingar som kommuniceras i utbildningen. Det finns med andra ord en god kunskaps- och erfarenhetsbas vid lärosätet för det inåtriktade arbetet med breddad rekrytering. Högskoleverkets förhoppning är att denna omsätts i ytterligare verksamhet som gynnar breddad rekrytering i dess vidare innebörd.

Det fortsatta arbetet

Som KI uttrycker det i sin handlingsplan för breddad rekrytering kan en mer heterogen studentpopulation göra KI:s utbildningar mer inriktade mot att möta framtidens heterogena sammansättning av värddagare på ett bra sätt. I projektet Vidgade perspektiv i utbildningen synliggjordes värderingsbrister i utbildningen, som blev möjliga att bearbeta och därigenom förbättra utbildningens kvalitet. Om resurserna tillvaratas kan en mer heterogen studentpopulation leda till nya insikter, dynamisk interaktion, bättre forskning och ett mer demokratiskt lärosäte.

Karolinska Institutet skulle kunna arbeta mer intensivt för att förändra rekryteringsmönstren på utbildningar som är snedrekryterade. Detta gäller

---

⁵ UF 19 SM 0601, s. 71

både utbildningar som rekryterar hög andel studenter med högutbildade föräldrar, och de som rekryterar hög andel studenter med arbetarbakgrund. Det finns vad Högskoleverket kan bedöma utrymme för att göra mer i den riktningen, kanske genom att ytterligare utveckla samarbetet med gymnasie- och grundskolor, till exempel. i områden där andelen elever med lågutbildade föräldrar är hög. En möjlig väg är att arbeta mer med KI:s prestigefulla image som kan verka avskräckande för många grupper.

Även antagningen genom prov och intervju som tillämpas på KI ger möjlighet att minska snedrekryteringen. Regeln att lärosäten får anta 10 procent av studenterna genom alternativt urval har inte använts av KI med hänvisning till dessa redan använda alternativa antagningsmetoderna, och här finns en utvecklingspotential. KI skulle kunna vara föregångare och pröva andra urvalsgrunder än betyg och högskoleprov för att anta bäst lämpade studenter till respektive snedrekryterad utbildning. Ett sådant alternativt instrument är det vårdprov som Högskoleverket utvecklar och där KI redan deltar på olika sätt i arbetet.

I sina högt ställda mål för grundutbildningens utveckling fram till 2010 betonar KI pedagogikens betydelse för att nå goda resultat. Med på listan över åtgärder finns "anpassa metoderna för undervisning och examination för att stimulera lärandet och säkerställa att utbildningsmålen uppnås". Denna betoning och satsning på pedagogiskt utvecklingsarbete är glädjande – och bör resultera i att studenternas variation i kunskaper, erfarenheter och kompetenser bättre tas tillvara och därigenom gör utbildningen bättre avpassad till mångfalden i samhället.